

Bij taal hangt alles al samen, nu de methodes nog

Over de entree van het vak Nederlands in
het basisonderwijs

Inhoud

1. Introductie	pag. 3
2. Waar zit de pijn?	pag. 4
3. De oplossing: Een geïntegreerde aanpak	pag. 7
4. De kracht van een gemeenschappelijke kennisbasis	pag. 9
5. Toegepast in de klas	pag. 12
6. Evaluatie en toetsing van taalvaardigheden	pag. 15
7. Conclusie	pag. 16
7. Bronnen	pag. 18

Auteur

Lotte Steen is oud-leerkracht en werkt nu voor Faqta als productontwikkelaar. Het afgelopen jaar was ze de stuwende kracht achter de ontwikkeling van een nieuwe begrijpend lezen-methode waarbij de close reading aanpak centraal staat. "Door vaak te herlezen en aandacht te geven aan woordenschat ontwikkelt iedere leerling een dieper tekstbegrip", zegt ze hierover. Daardoor helpt de aanpak leerlingen zich beter voor te bereiden op het leren op de middelbare school én op de rest van hun toekomst.

Introductie

Wist je dat het Nederlandse taalonderwijs aan de top staat van Europa? Wat betreft de tijd die eraan besteed wordt dan. Want helaas blijkt uit onderzoek na onderzoek (PISA, 2023 & PIRLS, 2021) dat onze leerlingen wat betreft taalvaardigheden steeds slechter scoren ten opzichte van de rest van Europa.

Taalvaardigheid kunnen we omvatten in vier domeinen: lezen, schrijven, spreken & luisteren en taalbeschouwing, wat onderwezen wordt in het vakgebied Nederlands. In het primair onderwijs zien we dat dit vakgebied zeer verkaveld wordt aangeboden. Je hebt aparte lessen voor taal, voor technisch lezen, begrijpend lezen, spelling, handschrift en vrij lezen. Vooral bij de taal heb je vervolgens ook weer allemaal verschillende soorten lessen. Alles wordt in minuscule blokjes opgedeeld met als doel om de verschillende taalvaardigheden doelgericht te trainen. Maar levert dat de gewenste resultaten op?

Ondanks de vele tijd die in Nederland aan taalonderwijs wordt besteed, gaat de taalvaardigheid van leerlingen alsmaar achteruit. Daarom klinkt er steeds vaker een roep om meer tijd te besteden aan basisvaardigheden zoals taal en rekenen, in plaats van aan onderwerpen als burgerschap, digitale geletterdheid of wereldoriëntatie. Maar helpt het om hiervoor simpelweg meer ruimte in je rooster vrij te maken? Het neemt immers al een overgroot deel van het lesprogramma in beslag.

Waar zit de pijn?

Wat is er aan de hand met het taalonderwijs dat de resultaten zo snel en zo hard achteruitgaan?

Er is genoeg tijd, maar de resultaten blijven achter

Wanneer het gaat over de gebrekkige beheersing van basisvaardigheden als taal en rekenen, denken we het probleem al snel te vinden in een gebrek aan aandacht en tijd. De oplossing wordt al even snel gevonden. Er moet simpelweg meer ruimte voor gemaakt worden in het lesprogramma. Die ruimte is er, aldus diverse criticasters, het is alleen een kwestie van prioriteiten stellen. Vakken als digitale geletterdheid, burgerschap of zelfs wereldoriëntatie vindt men niet altijd even noodzakelijk en kunnen dus gerust (deels) worden geschrapt.

Tegelijkertijd wijzen de cijfers heel iets anders uit. Een Nederlandse leerling krijgt in het basisonderwijs gemiddeld 363 uur (Van Koeven & Smits, 2022) les in taal- en leesonderwijs per jaar. Dat is meer dan in de landen om ons heen. Ondertussen blijkt uit verschillende onderzoeken dat onze leerlingen op het gebied van taal slechter scoren dan de leerlingen in landen om ons heen.

In het huidige onderwijssysteem worden de taaldomeinen vaak apart aangeboden: technisch lezen, begrijpend lezen, schrijven en mondelinge taalvaardigheid. Hoewel er veel tijd aan taalonderwijs wordt besteed, zijn de resultaten teleurstellend. Ondanks alle tijd die het krijgt, heeft het niet het gewenste effect.

Veel aandacht alleen is niet genoeg

Zoals hiervoor al gezegd, wordt in het huidige onderwijssysteem het leergebied Nederlands veelal verkaveld aangeboden. Hoewel er veel aandacht aan taalonderwijs wordt geschonken, zijn de resultaten teleurstellend. Ondanks alle tijd die het krijgt, heeft het niet het gewenste effect. De samenhang tussen de taaldomeinen wordt grotendeels genegeerd. Haast iedere vaardigheid wordt als een apart vakgebied benaderd: er is taal, technisch lezen, spelling, begrijpend lezen en wanneer het uitkomt wordt er ook geschreven. Een deelvaardigheidsbenadering dus, terwijl taal juist een geïntegreerd geheel is.

Methodes, of zelfs lessen, waarin de verschillende onderdelen van taal met elkaar verbonden worden, zijn er nauwelijks. Natuurlijk wordt er gewerkt met thema's, maar de samenhang daartussen is ver te zoeken. Voor ieder probleem op het gebied van taalvaardigheden wordt een aparte oplossing gezocht.

Uit recente onderzoeksliteratuur (Van Koeven & Smits, 2022) blijkt dat deze deeltaalvaardigheidsbenadering niet aansluit bij het bevorderen van taalontwikkeling. Daarbij worden leerprocessen vaak expliciet aangeboden, terwijl niet elk leerproces daarvoor geschikt is.

Wat getoetst wordt, krijgt aandacht

Van scholen, en daarmee van leerkrachten, wordt verwacht dat ze resultaten halen. Aan het einde van de basisschool moeten leerlingen over bepaalde vaardigheden en een zekere kennis beschikken waarop ze in het voortgezet onderwijs verder kunnen bouwen. In hoeverre dat gelukt is, wordt bepaald aan de hand van observaties en wordt gemeten door te toetsen. En vooral in dat laatste ligt een groot probleem. De inspectie rekent scholen af op die getoetste resultaten. Ergens is dat logisch, maar geen enkele school of schoolpopulatie is gelijk en je kunt er niet de voortgang van de leerlingen aan aflezen.

Om zo goed mogelijk voor de dag te komen in een inspectierapport, zie je dat op scholen vooral wordt onderwezen wat wordt getoetst: teaching to the test. Daardoor staat de algehele ontwikkeling van de leerlingen steeds minder centraal. Daar kunnen we scholen en leerkrachten niet de schuld van geven, dat ligt aan het systeem. Dat observaties altijd gekleurd zijn, hoezeer je als leerkracht (of mens) ook probeert objectief te zijn, laten we hier even buiten beschouwing.

Tegelijkertijd merken we dat hoe meer we ons richten op die getoetste onderdelen, dit een tegengesteld effect lijkt te hebben. Wanneer we de resultaten van Nederlandse leerlingen op het gebied van taal afzetten tegen hun leeftijdsgenoten in Europa, is te zien dat de resultaten steeds minder worden. Daar zijn diverse redenen voor aan te wijzen en het geldt in meer of mindere mate voor alle taaldomeinen.

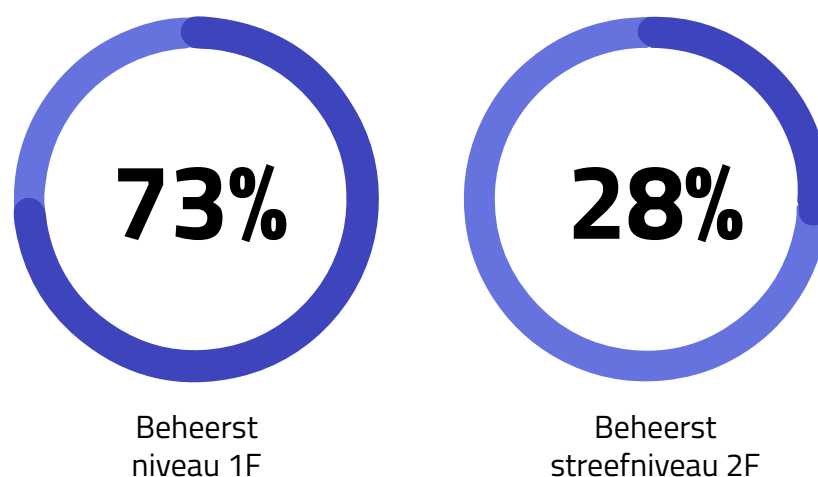
Uit onderzoek naar de basisvaardigheden (Inspectie van het onderwijs, 2023) blijkt dat er een groot verschil bestaat in het niveau waarop leerlingen lezen en de overige taaldomeinen beheersen. Schrijven, spreken en luisteren delven hierbij overduidelijk het onderspit. Deze vaardigheden worden niet gemeten voor het schooladvies; daarbij gaat het om rekenen en begrijpend lezen. Terwijl we uit onderzoek weten dat als je beter kunt stellen, je ook beter teksten leert te begrijpen en vice versa. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor de lessen wereldoriëntatie. Kerndoelen voor dit vakgebied betreffen slechts aanbodsdoelen. Dat betekent dat zij niet worden getoetst en wegens tijdgebrek worden overgeslagen (Van Koeven & Smits, 2022).

Terwijl hiervoor voldoende tijd vrijgemaakt zou moeten kunnen worden in het lesprogramma. Immers, zoals we hiervoor al stelden, besteden we in Nederland met zijn allen genoeg lesuren aan taal. Maar scholen willen aantoonbare resultaten halen. We zijn bezig met teaching to the test in plaats van onderwijzen. Helaas is dat niet waar je als leerkracht voor getekend hebt.

“Door veel te spreken, schrijven, luisteren en lezen over interessante onderwerpen word je steeds vaardiger in taal.”

Het gevolg van deze ongelijke aandacht voor verschillende taalvaardigheden

Op het gebied van schrijven behaalt slechts 28% van de leerlingen niveau 2F. Leerkrachten schuiven deze opdrachten nogal eens weg, in tegenstelling tot leesopdrachten. Niet omdat ze het niet willen, maar het wordt toch niet getoetst. Dus hoe belangrijk kan het zijn? En eerlijk, stellen is een van de lastigste taalvaardigheden om aan te leren. Hoe leer je je leerlingen een goede tekst te schrijven? Wat werkt? Voor schrijfonderwijs geldt dat we vaak onzeker zijn over hoe we dit vorm kunnen geven. En zelfs als je hier wel een manier voor hebt gevonden, moet je het nog inpassen in je rooster. Wat je leerlingen schrijven, moet je nakijken. Tijdgebrek maakt het verleidelijk om het dan maar niet te doen.

Figuur 1.1: TULE SLO (2024, maart). <https://www.slo.nl/thema/meer/basisvaardigheden/taal-nederlands/>

De oplossing: een geïntegreerde aanpak

Nu we de problemen in het taalonderwijs hebben geïdentificeerd, ligt de oplossing voor de hand: een geïntegreerde aanpak. In plaats van iedere vaardigheid – zoals lezen, schrijven, luisteren en spreken – afzonderlijk aan te bieden, is het effectiever om deze in samenhang te onderwijzen (Kouwenberg, 2022).

In een samenhangend lesprogramma versterken de verschillende onderdelen van het vak Nederlands elkaar. Bijvoorbeeld technisch lezen is niet langer een op zichzelf staand vak, maar wordt geïntegreerd met begrijpend lezen, schrijven en spreken. Wanneer leerlingen leren schrijven over een onderwerp dat ze tijdens begrijpend lezen hebben behandeld, ontwikkelen ze hun schrijfvaardigheid terwijl ze tegelijkertijd werken aan leesbegrip en woordenschat.

Samenhang in de nieuwe kerndoelen

In de nieuwe kerndoelen (SLO, 2025) wordt nadrukkelijk de samenhang gezocht tussen de verschillende taal- en leesvaardigheden. De deelvaardigheidsbenadering wordt losgelaten. Dat wil overigens niet zeggen dat je geen expliciete aandacht meer kunt hebben voor bepaalde onderdelen van taal. Maar je pakt het aan vanuit één geheel. Je werkt vanuit één thema en combineert verschillende aanpakken die samen tot het beste resultaat leiden. Hierbij kun je gaan werken in de richting van een thematisch lesprogramma waarbij de onderwerpen van wereldoriëntatie of burgerschap terugkomen bij Nederlands.

Waarom thematisch werken effectief is

Taalontwikkeling bestaat grotendeels uit processen die beter werken wanneer ze in samenhang worden aangeboden. Door het binnen één vak te integreren, ontstaat een logischer en effectiever lesprogramma. Dit verhoogt zowel de taalvaardigheid als de motivatie van leerlingen.

Door thematisch te werken – onderwerpen die je behandelt bij wereldoriëntatie komen terug in andere vakken – bouw je samen met je leerlingen een gezamenlijke kennisbasis op. Dit biedt leerlingen de kans om hun kennis te verdiepen en hun taalvaardigheden te versterken.

- **Kennis als basis:** Taal en kennis van de wereld zijn nauw met elkaar verbonden. Het gebruik van thema's helpt bij het bouwen van een gezamenlijke kennisbasis waarop je verder kunt bouwen met de verschillende taaldomeinen.
- **Effectiever werken:** Taalvaardigheden versterken elkaar. Begrijpend lezen gaat beter wanneer je bij andere vakken al woordenschat en kennis hebt opgebouwd, en het schrijven wordt betekenisvoller als het betrekking heeft op thema's waar je al mee bezig bent. Doordat meerdere zaken tegelijkertijd aan bod komen, gaan de leerlingen ook tegelijkertijd met verschillende vaardigheden aan de slag. Hierdoor bespaar je tijd.

Beter leren lezen en schrijven tijdens Mens & Natuur

De leerlingen van groep 7 hebben bij Mens & Natuur geleerd wat micro-organismen zijn. Ze hebben globale informatie gehad over schimmels, bacteriën en mini-diertjes. Vervolgens lezen ze een tekst waarin de schrijver een betoog houdt dat één van die micro-organismen écht het allerbeste wezen ooit is: de bacterie. Leerlingen leren vanuit die tekst nog veel meer over dat onderwerp. Ze spreken erover met elkaar en verwerken de informatie in een eigen samenvatting waarbij ze de argumenten van de schrijver onderzoeken.

De week erna lezen ze over schimmels. Uiteindelijk houden de leerlingen een korte presentatie over een micro-organisme naar keuze. Welke vinden zij de beste? En waarom? Zijn zij het eens met de schrijver van de bacterie of vinden zij een ander micro-organisme bijzonderder?

De kracht van een gemeenschappelijke kennisbasis

Om bij je leerlingen een sterke taalvaardigheid te ontwikkelen, begin je bij een gemeenschappelijke kennisbasis. Taal gaat niet alleen over woorden en grammatica, maar is een middel om tot begrip te komen en hierover te communiceren. Een vak als wereldoriëntatie speelt hierin een belangrijke rol. Door leerlingen dezelfde thema's en onderwerpen aan te reiken – bijvoorbeeld via geschiedenis, natuur en maatschappij – krijgen ze dezelfde basis om vanuit te werken. Deze gedeelde kennis helpt hen teksten beter te begrijpen, gesprekken te voeren en hun eigen ideeën helder te verwoorden (Hirsch, 2016).

Daarnaast bevordert een gemeenschappelijke kennisbasis kansengelijkheid. Leerlingen komen met verschillende achtergronden en kennisniveaus de klas binnen. Sommige kinderen groeien op in een omgeving waar veel wordt voorgelezen en gesproken over allerlei onderwerpen, terwijl anderen die kansen thuis niet altijd krijgen. Dit leidt tot verschillen in taalvaardigheid en kennis. Door bij het vak Nederlands over hetzelfde onderwerp als bij wereldoriëntatie les te geven, werkt elke leerling met dezelfde basis. Dit verlaagt niet alleen de drempel bij het leren van taal, maar maakt het ook gemakkelijker voor leerlingen om samen te werken en met elkaar in gesprek te gaan.

Stel dat tijdens wereldoriëntatie de industriële revolutie wordt behandeld. Door die kennis ook in te zetten bij begrijpend lezen of schrijven, kunnen alle leerlingen hierop voortbouwen, ongeacht hun achtergrond. Ze hebben nu dezelfde informatie, waardoor ze beter kunnen samenwerken, vragen stellen en discussiëren over het onderwerp. Dit helpt niet alleen bij de taalontwikkeling, maar versterkt ook de betrokkenheid en motivatie van leerlingen.

Onderzoek (Houtveen et al., 2019) laat zien dat achtergrondkennis een sterke voorspeller is van leesbegrip. Leerlingen die bekend zijn met de onderwerpen die in teksten aan bod komen, begrijpen niet alleen de woorden beter, maar leren ook sneller nieuwe begrippen. Een gemeenschappelijke kennisbasis, zoals die wordt opgebouwd met wereldoriëntatie, is dus niet alleen belangrijk voor taalontwikkeling, maar ook voor het bevorderen van gelijke kansen in de klas.

Integratie van taal met wereldoriëntatie en andere vakken

Een geïntegreerde aanpak biedt verschillende voordelen voor zowel leerkrachten als leerlingen.

- **Gelijke kansen voor alle leerlingen:** Door een gezamenlijke kennisbasis op te bouwen, vergroot je de kansengelijkheid. Alle leerlingen beschikken over dezelfde kennis, wat het voor hen makkelijker maakt om de leerstof te verwerken.
- **Betere samenwerking tussen leerlingen:** Wanneer alle leerlingen over dezelfde basiskennis beschikken, wordt samenwerken vanzelfsprekender. Als iedereen bijvoorbeeld weet wat 'buitenspel' is, kunnen leerlingen zonder uitleg direct over dat onderwerp schrijven of spreken.
- **Efficiëntere ontwikkeling van taalvaardigheden:** Door kennis als basis te gebruiken, kun je efficiënter werken aan taalvaardigheden. Je richt je niet alleen op technische aspecten, maar je kunt ook focussen op het trainen van complexere vaardigheden.

Deze geïntegreerde aanpak vraagt wel wat lef van leerkrachten en scholen. Je moet het huidige systeem van losse vakken loslaten en een volledig samenhangend lesprogramma ontwikkelen. Dit kan uitdagend zijn, maar de voordelen voor de leerlingen en de effectiviteit van het onderwijs zijn de moeite waard (Bootsma & Naaijkens, 2023).

Integratie van taal en wereldoriëntatie: Een bewezen aanpak

Wanneer leerlingen over een onderwerp uit de geschiedenisles schrijven, lezen of spreken, verbeteren ze niet alleen hun taalvaardigheden, maar verdiepen ze ook hun kennis van het onderwerp zelf. Deze aanpak maakt het leren rijker en relevanter (Broekhof, 2021). Onderzoek toont aan dat de integratie van taal met andere vakken, zoals wereldoriëntatie, zeer effectief is.

- **Cognitieve voordelen:** Het werken met rijke contexten prikkelt de nieuwsgierigheid van leerlingen en maakt het leren betekenisvol. Door verbindingen te leggen tussen verschillende vakgebieden, kunnen leerlingen beter begrijpen hoe kennis met elkaar samenhangt, wat leidt tot een diepere en meer duurzame leerervaring.
- **Gelijk aanbod voor alle leerlingen:** Bij de integratie van taal en wereldoriëntatie is het belangrijk om niet te differentiëren in het aanbod. In de basis ga je uit van hetzelfde, rijke aanbod voor iedereen. Daarmee spreek je ook hoge verwachtingen uit van iedere leerling. De ondersteuning die leerlingen krijgen, kan echter wel op hun niveau worden afgestemd, zodat ze allemaal op hun eigen manier kunnen leren. Dit zorgt ervoor dat iedereen kan deelnemen aan de lessen, ongeacht hun achtergrond.
- **Voordelen voor woordenschat:** Door de taaldomeinen in samenhang met wereldoriëntatie aan te bieden, zet je eveneens flinke stappen wat betreft woordenschat. Dit is, net als lezen, schrijven en spreken een ontwikkelingsproces. Met andere woorden, je leert het door er veelvuldig mee te oefenen aan de hand van rijke bronnen en door er feedback op te krijgen. Voor het ontwikkelen van een brede woordenschat is het belangrijk dat teksten en andere bronnen niet verarmd zijn. Dit geldt zeker voor geschreven teksten. Spreektaal in bijvoorbeeld video of een podcast bevat van nature veel minder woorden dan geschreven taal. Als we daarnaast de geschreven taal verarmen, komen veel leerlingen niet in aanraking met bepaalde woorden.

Toegepast in de klas

Nu we weten waar zowel de problemen als de oplossingen liggen, kunnen die laatste stap voor stap in het klaslokaal geïmplementeerd worden. Hoewel het verleidelijk kan zijn om eerst de taaldomeinen samen te pakken, ligt de start bij wereldoriëntatie. Daar komt een fundament van kennis te liggen waarop de taalvaardigheden gebouwd worden.

Kies een aanpak of didactiek die past

Sinds de jaren '60 en '70 is de focus vooral gelegd op strategieonderwijs en zijn we steeds meer expliciet gaan aanleren. Inmiddels weten we dat dit niet voor alles even effectief is. Daarom is het belangrijk dat je als school kritisch kijkt naar welke aanpakken en didactieken je wanneer toepast. Het is bijvoorbeeld niet handig om het EDI-model in te zetten wanneer je de betekenis van een tekst wilt ontrafelen. Daarvoor is close reading of een aanpak als Focus op Begrip veel beter geschikt.

Dit wil niet zeggen dat je bij elke tekst close reading erbij moet pakken. Of dat je bij taal en lezen nooit EDI toepast. Je onderzoekt wat het beste werkt voor bepaalde lesstof. Grammatica aanleren? Dan kan het EDI-model zeer helpend zijn. Wanneer je leerlingen voor een opdracht enkel een globaal begrip van een tekst hoeven te hebben, is het natuurlijk niet nodig om die tekst volledig uit te pluizen volgens de drie sessies van close reading. Ga je het met de klas hebben over literaire genres, dan kies je voor een andere aanpak. Maar wat je ook kiest voor welk stuk van de lesstof, zorg ervoor dat je die aanpak in zijn geheel volgt. Close reading heeft nauwelijks nut als je het niet koppelt aan een leesdoel en alleen maar focust op herhaald lezen. EDI is enkel effectief als je alle fases uitvoert en niets overslaat.

Sluit aan met het vak Nederlands

Om het begrijpend lezen te oefenen lezen de leerlingen bijvoorbeeld een authentieke tekst over de kanoetvogel. Door de opwarming van de aarde verandert de voedselkringloop van deze trekvogel, waardoor die in de problemen komt. Het sluit aan op wat ze bij Natuur & Techniek leren over het broeikaseffect, terwijl het tegelijkertijd nieuwe informatie is. Zo blijft het onderwerp voor je leerlingen interessant maar hoeft je als leerkracht geen nieuwe voorkennis te activeren.

Door middel van een video ontdekken de leerlingen meer over het aanpassingsvermogen van dieren in de recente geschiedenis. Wat ze zien, zorgt voor achtergrondinformatie bij de tekst over de kanoet. Inmiddels hebben ze die tekst voor een derde keer gelezen en hebben ze de inhoud helemaal uitgeplozen. Nu gaan ze op zoek naar een oplossing voor de problemen van de kanoetvogel. Die oplossing delen ze in groepjes of voor de klas in een pitch die ze uitgeschreven hebben. Zo heb je een stelopdracht waarbij ze hun kennis kunnen toepassen en hun presentatievaardigheden kunnen oefenen. De teksten kijk je na op spelling en grammatica. Zo werk je binnen één opdracht aan meerdere taaldomeinen en leerdoelen tegelijk.

Zoals je ziet, hoeft een bron die je gebruikt niet altijd een tekst te zijn. Een video of podcast kan ook. In het dagelijks leven krijgen leerlingen immers ook informatie via verschillende kanalen en in diverse vormen. Probeer daarbij wel zoveel mogelijk complexe teksten met rijk taalgebruik in te zetten. Van verarmde teksten leren ze namelijk minder en ze worden ook minder uitgedaagd.

Boekenlijsten en woordenschat

Het boek waar je de tekst voor begrijpend lezen hebt uitgehaald, staat uiteraard in de boekenkast in de klas. Er zijn natuurlijk meer boeken die aansluiten bij het onderwerp waar je al mee bezig bent. Je zorgt ervoor dat deze voor je leerlingen beschikbaar zijn. Hier kan de bibliotheek natuurlijk bij helpen. Je kunt hier natuurlijk ook teksten uit halen die je gebruikt voor het technisch lezen.

Woordenschat is vanzelfsprekend een onderdeel van Nederlands, bijvoorbeeld wanneer je met begrijpend lezen bezig bent. Maar je laat het ook terugkomen bij wereldoriëntatie. Geen aparte woordenschatlessen dus. Woorden krijgen context binnen een thema waardoor je niet alleen bezig bent met definities maar ook daadwerkelijke betekenis geeft.

A photograph of a female teacher with long blonde hair and glasses leaning over a desk to help a young female student with long brown hair. The student is wearing a blue knitted sweater. They are both looking down at a book or paper on the desk. In the background, there is a window with a view of trees outside. A yellow circle is overlaid on the top left of the image, containing the text 'In de klas'.

In de klas

In de klas bij juf Daphne

Het thematisch werken wordt bij juf Daphne op school door het hele team vormgegeven. "Samen zorgen we ervoor dat door het schooljaar heen alle doelen aan bod komen. Dan hebben we het over schrijfonderwijs, vertellen, lezen, woordenschatlessen, en meer." Door al deze verschillende doelen in de lessen te blijven integreren, zijn de leerlingen volgens Daphne misschien wel meer met taal bezig dan voorheen. Voor haar is het in korte tijd haast vanzelfsprekend geworden: "Taal zit natuurlijk in alles. Dus laten wij het overal in terugkomen."

[Klik hier voor de blog](#)

Evaluatie en toetsing van taalvaardigheden

We meten vaak slechts een beperkt deel van de taalontwikkeling. Door de deelvaardigheidsbenadering ligt de focus vooral op technisch lezen en begrijpend lezen. De andere domeinen (spreken, schrijven en luisteren) krijgen minder aandacht, terwijl deze net zo essentieel zijn voor de taalvaardigheid van leerlingen. Leerkrachten en scholen richten zich vanwege tijdgebrek op de onderdelen die worden getoetst, wat resulteert in 'teaching to the test'.

De beperkingen van huidige toetsen

In het basisonderwijs word je namelijk voor een groot deel afgerekend op het niveau van de leerlingen als ze naar de middelbare school gaan. Wat getest wordt op de eindtoets krijgt de meeste aandacht. Leerkrachten voelen zich gedwongen om hun onderwijs te richten op wat in die toetsen gevraagd wordt. Dit beperkt de ruimte voor vaardigheden die niet getoetst worden, zoals schrijfvaardigheid en mondelinge communicatie. Die zijn echter essentieel voor een brede taalontwikkeling.

Formatieve toetsing als alternatief

Voor de huidige, veelgebruikte toetsen is formatieve toetsing een krachtig alternatief en waardevolle aanvulling. Formatief toetsen helpt leerkrachten om continu inzicht te krijgen in de voortgang van hun leerlingen. Door observaties en feedback kunnen leerkrachten hun lessen beter afstemmen op wat leerlingen nodig hebben. Dit ondersteunt taalvaardigheid als ontwikkelingsproces, waarbij leerlingen groeien door regelmatige oefening, reflectie en gerichte begeleiding.

Wanneer de leerlingen werken aan een (langere) schrijfpdracht, kun je tussentijds meerdere keren een steekproef nemen uit wat ze gemaakt hebben. Wat je in het algemeen opvalt, bespreek je klassikaal. Tegelijkertijd krijg je zo ook een beeld van steeds een ander groepje leerlingen. Dat houd je bij. Hun werk met alle schrijfpdrachten en presentaties verzamelen de leerlingen in een portfolio, dat je op vaste momenten met hen doorneemt en bespreekt. Leerlingen kunnen zo ook hun eigen ontwikkeling volgen.

Met lezen kun je iets vergelijkbaars doen. De leerlingen houden bij hoeveel en welke boeken ze lezen. Regelmatig vraag je ze een stukje zachtjes hardop voor te lezen, zodat je kunt kijken hoe het gaat met de intonatie. Dat zegt immers veel over de (technische) leesvaardigheid. Over hun boekkeuzes en leesgedrag houd je leesgesprekken. Eventueel kom je met suggesties voor passende boeken. Zo kun je, zonder te toetsen, iets zeggen over de leesontwikkeling van een leerling.

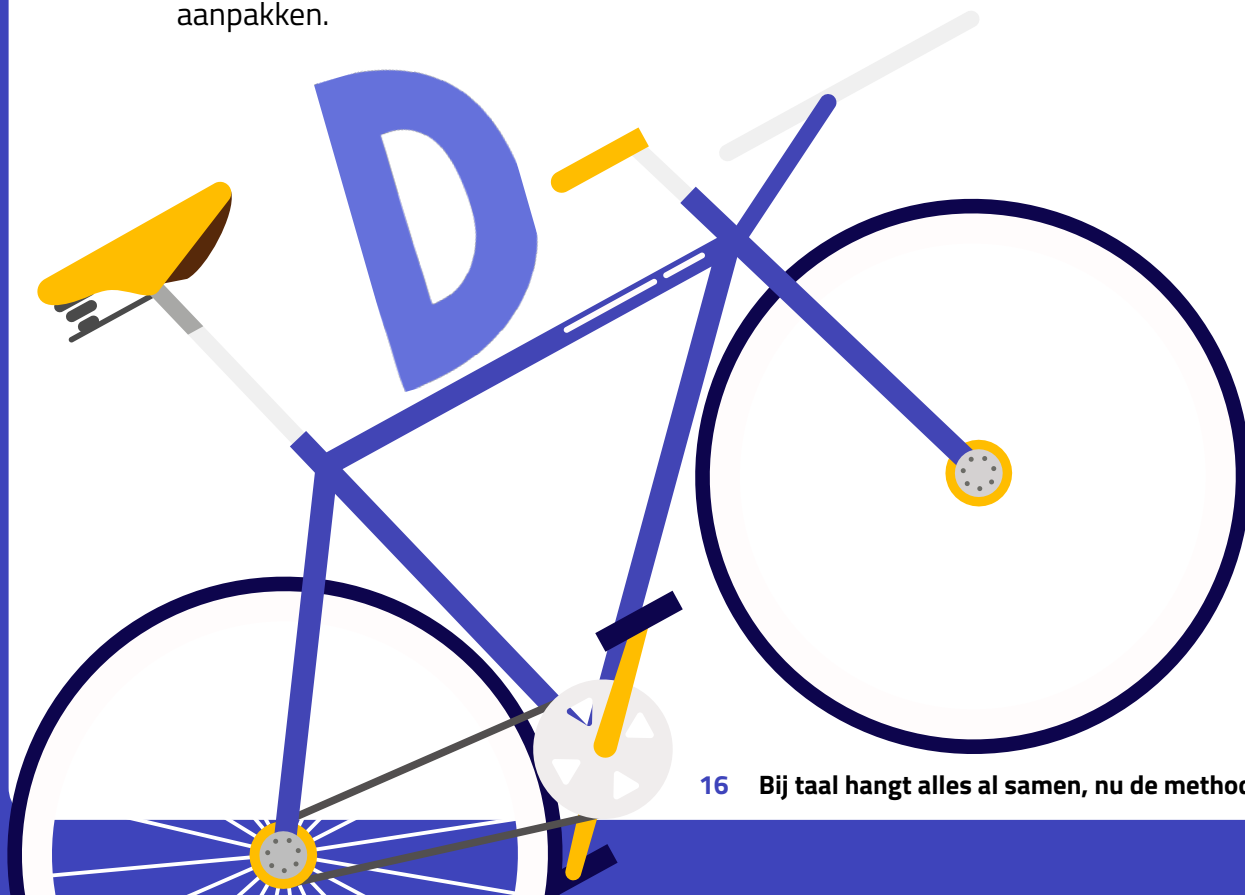
Taalvaardigheden aanleren is net als fietsen

Het is dus tijd voor een samenhangend en geïntegreerd taalprogramma in het basisonderwijs. Door de fragmentatie van de taaldomeinen los te laten en Nederlands in zijn geheel aan te bieden, krijgen leerlingen meer kans om te groeien in hun taalvaardigheid. Een thematische, op kennis gebaseerde benadering biedt leerlingen de mogelijkheid om hun taalvaardigheden in een rijke, betekenisvolle context te ontwikkelen. Zo worden de verschillen tussen de leerlingen kleiner en wordt iedereen beter. Technisch lezen, taal en begrijpend lezen zijn geen losse vakken meer. Je leert Nederlands.

Het opbouwen van een overkoepelend thema, waarbij je met verschillende vakken aan hetzelfde onderwerp werkt, doe je niet alleen. Het opbouwen van een samenhangend lesprogramma en zo thematisch werken vormgeven op school is echt iets dat je samen met je collega's doet. Door creatief te combineren en ook iedere collega zijn eigen talent te laten benutten, zul je ontdekken dat er nog veel meer mogelijk is.

Misschien is taal leren wel als fietsen: eenmaal geleerd, verleer je het niet

Je leert sturen, trappen, remmen en bellen tegelijk. Soms zet je even een voet aan de grond en staat een d of t op de verkeerde plek. Als leerkracht laat je je leerlingen vooral kilometers maken, waarbij je alleen af en toe het zadel bijstelt. Zo leren ze steeds beter sturen, trappen, remmen en bellen tegelijk. En zo moeten we het in de klas voor taal, voor Nederlands, ook aanpakken.

Meer weten?

Vraag een gratis adviesgesprek aan. We vertellen je graag meer over de voordelen van ons thematisch lesprogramma. Samen maken we het lesgeven eenvoudiger en haal jij meer uit je taalonderwijs.

Plan direct een afspraak

✉ service@faqta.nl
☎ 030 750 20 70

Bronnen

PISA (2023, december). Resultaten PISA-2022 in vogelvlucht. Geraadpleegd op 1 oktober 2024 van https://research.utwente.nl/files/330860617/Resultaten_PISA-2022_in_vogelvlucht.pdf

PIRLS (2021). PIRLS-2021: Trends in leesprestaties, leesattitude en leesgedrag van tienjarigen uit Nederland. Geraadpleegd op 1 oktober 2024 van <https://expertisecentrumnederlands.nl/uploads/default/p/i/pirls-2021-rapportage-0.pdf>

Van Koeven, E., & Smits, A. (2022). Rijke taal.: Taaldidactiek voor het basisonderwijs (6de editie). Boom. (Oorspronkelijk gepubliceerd 2020)

Inspectie van het onderwijs (2023). Peil.Taal en rekenen einde basisonderwijs en speciaal (basis)onderwijs 2021-2022. Utrecht.

Hirsch, E.D. (2016). Why Knowledge Matters – Rescuing Our Children from Failed Educational Theories. Harvard Education Press.

Houtveen, A., Steensel, R., & De La Rie, S. (2019). De vele kanten van leesbegrip : Literatuurstudie naar onderwijs in begrijpend lezen in opdracht van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek en de Inspectie van het Onderwijs. In Erasmus University Rotterdam eBooks.

Kouwenberg, M. (2022, 21 september). Aan welke kenmerken moet een nieuw te kiezen taalmethode voldoen om (het meest) effectief bij te dragen aan de taalontwikkeling van basisschoolleerlingen? NRO. Geraadpleegd op 1 oktober 2024 van <https://www.kennisrotonde.nl/vraag-en-antwoord/taalmethode-en-de-taalontwikkeling-van-basisschoolleerlingen#:~:text=Verder%20zijn%20algemene%20kenmerken%20voor,met%20het%20werkgeheugen%20van%20leerlingen>

Bootsma, M., & Naaijken, E. (2023). Bijna alles wat je moet weten over thematisch onderwijs. Uitgeverij Pica. Huizen.

Broekhof, K. (2021). Onderwijskansen en taalstimulering. Onderwijskennis.nl (NRO). Geraadpleegd op 1 oktober 2024 van <https://www.onderwijskennis.nl/node/1424>

Heb je vragen?

Neem contact op met service@faqta.nl.
We denken graag met je mee.

